

ประเทศไทย ได้ชื่อว่าเป็นศูนย์กลางแห่งความหลากหลายของพรรณไม้ที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก เพราะตั้งอยู่ในเขตร้อน มีลมมรสุมพัดผ่าน อากาศร้อนชื้น มีพรรณไม้ขึ้นกระจายอยู่ทั่วประเทศมากกว่า ๑๕,๐๐๐ ชนิด นับตั้งแต่ต้นหญ้าเล็กๆ ที่ขึ้นอยู่ในสนามหญ้าหน้าบ้าน หรือตามริมทางเดิน ไปจนถึงพรรณไม้ป่าที่เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่มหึมา มีลำต้นขนาดใหญ่กว่า ๑๕ คนโอบ หรือบางต้นก็มีลำต้นสูงมากกว่า ๕๐ เมตร

การสำรวจพรรณไม้เพื่อจำแนกว่าแต่ละต้นมีชื่ออะไร มีการจัดทำกันทั่วโลกมานานแล้ว แต่เนื่องจากพรรณไม้แต่ละชนิดมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามแต่ละภาษา แต่ละท้องถิ่น นักพฤกษศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องพรรณไม้ได้กำหนดให้ต้นไม้แต่ละชนิดมีชื่อพฤกษศาสตร์ (Botanical name) หรือชื่อวิทยาศาสตร์ (Scientific name) เพียงชื่อเดียว เพื่อใช้เป็นชื่อกกลางสำหรับให้ทุกคนทั่วโลกได้เรียกเหมือนกันและเข้าใจได้ตรงกัน

ในเมืองไทยมีการสำรวจและจำแนกพรรณไม้กันมานานนับร้อยปีแล้ว จากข้อมูลที่บ้านทีกเรื่องการสำรวจในช่วงแรกๆ ผู้สำรวจส่วนใหญ่เป็นชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นชาวตะวันตก ต่อมาจึงเป็นนักสำรวจชาวตะวันออกและชาวไทย จนกระทั่งได้พบว่าในประเทศไทยมีพรรณไม้ อยู่มากกว่า ๑๕,๐๐๐ ชนิด

ตามธรรมชาติแล้ว พรรณไม้แต่ละชนิดจะเจริญเติบโตและกระจายพันธุ์อยู่ในแหล่งที่มีสภาพภูมิอากาศและสภาพภูมิประเทศเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน ดังเช่น ต้นมะม่วง ชอบสภาพอากาศที่ร้อนชื้น จึงพบกระจายอยู่ตามธรรมชาติในประเทศไทย พม่า อินเดีย เวียดนาม กัมพูชา มาเลเซีย ลาว ฯลฯ

เป็นเรื่องน่าสนใจที่พรรณไม้หลายๆ ชนิดที่ขึ้นกระจายอยู่ในหลายประเทศนั้น มีบางชนิดที่ค้นพบเป็นครั้งแรกของโลกในประเทศไทย เป็นสิ่งที่นักภาคภูมิโอสถสำหรับคนไทยทุกคน และพวกเราควรจะได้ร่วมมือกันอนุรักษ์พรรณไม้เหล่านี้ให้คงอยู่เป็น

สมบัติของชาติตลอดไป ซึ่งเราสามารถยืนยันได้จากข้อมูลของการจำแนกพรรณไม้และจากชื่อพฤกษศาสตร์ซึ่งจะระบุได้ว่า มีการค้นพบครั้งแรกของโลกในประเทศไทย เนื่องจากมีชื่อหลักแหล่งในประเทศไทย เช่น *thailandica* หมายถึงมีอยู่ในประเทศไทย *siamensis* หมายถึงมีอยู่ในประเทศสยาม ซึ่งเป็นชื่อเดิมของประเทศไทย *sootepensis* หมายถึงมีอยู่ที่ดอยสุเทพ *chiangdaoensis* หมายถึงมีอยู่ที่ดอยเชียงดาว *kaoyaiensis* หมายถึงมีอยู่ที่เขาใหญ่ *kaoluangensis* หมายถึงมีอยู่ที่เขาหลวง *phetchaburiensis* หมายถึงมีอยู่ที่เพชรบุรี *pranburiensis* หมายถึงมีอยู่ที่ปราณบุรี *krabiensis* หมายถึงมีอยู่ที่กระบี่ (ชื่อเหล่านี้จะเขียนด้วยตัวพิมพ์เล็ก เนื่องจากเป็นชื่อท้ายของชื่อวิทยาศาสตร์)

พรรณไม้ ที่พบครั้งแรก ของโลก ในประเทศไทย

ดร.ปิยะ เฉลิมกลิ่น

ผู้อำนวยการฝ่ายเทคโนโลยีการเกษตร
สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
แห่งประเทศไทย

พรรณไม้บางชนิดพบครั้งแรกของโลก
ในประเทศไทยและไม่พบในประเทศข้างเคียง
หรือประเทศอื่นๆ อีกเลย จึงจัดเป็นพรรณ-
ไม้ถิ่นเดียวของไทย (endemic)

หลายท่านคงแปลกใจว่าพรรณไม้ที่
พบครั้งแรกของโลกในประเทศไทย มีบางชนิด
เป็นชนิดที่รู้จักกันดี พบเห็นกันทั่วไป แต่บาง
ชนิดก็เป็นที่ยังไม่ค่อยรู้จักกันดีหรือไม่เป็นที่แพร่หลาย
และบางชนิดก็นับว่าแทบจะไม่มีใครรู้จัก
เนื่องจากหายากหรือมีถิ่นกำเนิดอยู่ไกลมาก
เมื่อรวมแล้วพรรณไม้ที่พบครั้งแรกของโลก
ในประเทศไทยก็มีมากกว่าหนึ่งร้อยชนิด เรา
มารู้จักกับบางชนิดกันดีกว่า

โมลีสยาม มีชื่อวิทยาศาสตร์ *Reevesia pubescens* Mast. var. *siamensis* (Craib) Anthony อยู่ในวงศ์ Sterculiaceae รายงานการพบครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๖๕ จากอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ในบริเวณชายป่าดิบเขาที่ระดับความสูง ๑,๓๐๐ เมตร โดยมีหม่อมคาร์เป็นผู้เก็บตัวอย่าง มีชื่อเดิมคือ *Reevesia siamensis* Craib เป็นพรรณไม้ถิ่นเดียวของไทย ปัจจุบันพบในจังหวัดนครราชสีมา กาญจนบุรีและเพชรบุรี มีลำต้นสูง ๕-๑๒ เมตร ออกดอกเป็นช่อที่ปลายยอด สีขาว มีกลิ่นหอมอ่อน

ซงโคสยาม มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ *Bauhinia siamensis* K. Larsen & S.S. Larsen อยู่ในวงศ์ Leguminosae-Caesalpinioideae รายงานการพบครั้งแรกในปี

พ.ศ. ๒๕๔๕ จากจังหวัดพิษณุโลก ในระดับความสูง ๓๐๐ เมตร โดยมีนายวิชัย วงศ์-ประเสริฐ เป็นผู้เก็บตัวอย่าง เป็นพรรณไม้ถิ่นเดียวของไทย ลักษณะเป็นไม้เถาเลื้อยเนื้อแข็ง เปลือกเถาสีม่วงอมดำ ใบหยักเว้าเป็นใบแปด ซอดดอกยาว ๗๕ เซนติเมตร ดอกย่อยสีชมพูขนาด ๓-๔ เซนติเมตร มีฝักเรียวยาว ๑๔ เซนติเมตร เมื่อฝักแก่แล้วแตกเป็น ๒ ซีก

จำปีศรีเมืองไทย มีชื่อวิทยาศาสตร์ *Magnolia thailandica* Noot. & Chalermglin อยู่ในวงศ์ Magnoliaceae รายงานการพบครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ จากพื้นที่ป่าดิบเขาและป่าดิบชื้นในจังหวัดเพชรบูรณ์ ชัยภูมิ เลย และกาญจนบุรี โดยมี ดร.ปิยะ เฉลิมกลิ่น เป็นผู้เก็บตัวอย่าง เป็นพรรณไม้ถิ่นเดียวของไทย ลักษณะเป็นไม้ต้นใหญ่ สูง ๒๐-๒๕ เมตร มีดอกแยกเพศเป็นดอกเพศผู้และเพศเมีย กลีบดอกหนาแข็งสีขาว มีกลิ่นหอม เมื่อบานมีขนาด ๓ เซนติเมตร ผลกลมขนาด ๓ เซนติเมตร เมื่อผลแก่แล้วแตกเป็นพูคล้ายผลทุเรียน

ปรังเทลียม มีชื่อวิทยาศาสตร์ *Cycas siamensis* Miq. อยู่ในวงศ์ Cycadaceae รายงานการพบครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ จากจังหวัดกาญจนบุรี ในปัจจุบันพบว่ามีขึ้นกระจายตั้งแต่จังหวัดลำปาง นครราชสีมา กาญจนบุรี ลงไปถึงประจวบคีรีขันธ์ ในระดับความสูง ๒๐-๔๐๐ เมตร ในต่างประเทศพบที่พม่า ลาว เวียดนาม และมณฑลยูนนานของจีน มีลำต้นกลมเตี้ย โคนลำต้นกลวง มีใบประกอบแบบขนนก ใบยาว ๖๐-๙๐ เซนติเมตร มีใบย่อยประมาณ ๗๐ คู่ ผลรูปทรงรียาว ๔ เซนติเมตร ในการใช้ประโยชน์มีการนำมาปลูกเป็นไม้ประดับ

ขมิ้นต้น มีชื่อวิทยาศาสตร์ Mahonia siamensis Takeda ex Craib อยู่ในวงศ์ Berberidaceae รายงานการพบครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๕๘ จากดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ ในระดับความสูง ๑,๕๐๐ เมตร โดยมีหมอคาร์เป็นผู้เก็บตัวอย่าง ปัจจุบันพบในจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ในต่างประเทศพบในประเทศพม่า ลักษณะเป็นไม้พุ่มสูง ๒-๓ เมตร แตกกิ่งกระโดงยาว มีใบประกอบแบบขนนก ใบยาว ๔๕ เซนติเมตร ออกช่อดอกที่ปลายยอด ช่อยาว สีเหลืองเข้มและมีกลิ่นหอม จึงได้รับความนิยมปลูกเป็นไม้ประดับในพื้นที่ระดับสูง

พุดภูเก็ต มีชื่อวิทยาศาสตร์ Gardenia thailandica Tirveng. อยู่ในวงศ์ Rubiaceae รายงานการพบครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ จากเนินเขาเตี้ยๆ ดิดชายทะเลของจังหวัดภูเก็ต โดยมี ดร.ชวลิต นิยมธรรม เป็นผู้เก็บตัวอย่าง เป็นพรรณไม้ถิ่นเดียวของไทย ปัจจุบันพบในจังหวัดภูเก็ตและพบอีกเล็กน้อยที่อุทยานแห่งชาติตะรุเตา ลักษณะเป็นไม้ต้นขนาดเล็กสูง ๓-๑๒ เมตร มีกลีบดอก ๕ กลีบสีเหลือง เมื่อดอกบานมีขนาด ๔-๕ เซนติเมตร มีดอกดกและกลิ่นหอม จึงเริ่มได้รับความนิยมปลูกเป็นไม้ดอกไม้ประดับ

ชมพู่น้ำ มีชื่อวิทยาศาสตร์ Syzygium siamense (Craib) Chantar. & J. Pam. อยู่ในวงศ์ Myrtaceae รายงานการพบครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๕๕ จากอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ในป่าดิบชื้นที่มีระดับความสูง ๙๐ เมตร โดยมีหมอคาร์เป็นผู้เก็บตัวอย่าง มีชื่อเดิมคือ Eugenia siamensis Craib มีถิ่นอยู่ทั่วประเทศ ในต่างประเทศพบที่พม่า ลาว เวียดนาม มาเลเซีย ลักษณะเป็นไม้ต้นขนาดเล็ก สูง ๔-๖ เมตร ออกดอกที่ปลายกิ่ง มีเกสรเพศผู้สีเขียวจำนวนมาก ผลขนาด ๔ เซนติเมตร

มะลีสยาม หรือ มะลิวัลย์เถา มีชื่อวิทยาศาสตร์ Jasminum siamense Craib อยู่ในวงศ์ Oleaceae รายงานการพบครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๕๖ จากจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีหมอคาร์เป็นผู้เก็บตัวอย่าง เป็นมะลิต้นเล็กที่สุด สูงเพียง ๓๐ เซนติเมตร ชอบ

ขึ้นในแนวเขาหินปูน ในระดับความสูง ๕๐-๑,๐๐๐ เมตร ตามป่าไผ่ป่าผลัดใบในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง สามารถแตกกิ่งจากส่วนของลำต้นที่อยู่ใต้ดินได้ จึงทนทานต่อไฟไหม้และความแห้งแล้งได้ดี กลีบดอกมี ๙ กลีบ เมื่อดอกบานมีเส้นผ่านศูนย์กลาง ๓-๓.๕ เซนติเมตร มีฤดูดอกบานในเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ เป็นมะลิถิ่นเดียวของไทย

นมเสือ มีชื่อวิทยาศาสตร์ Dasoclema siamensis (Craib) J. Sinclair อยู่ในวงศ์ Annonaceae รายงานการพบครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๖๗ จากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง ซึ่งเป็นเขตติดต่อระหว่างจังหวัดตาก และจังหวัดกำแพงเพชร เป็นไม้ถิ่นเดียวของไทยที่หายากและใกล้จะสูญพันธุ์ ลักษณะเป็นไม้เลื้อยที่ขึ้นอยู่ในแนวเทือกเขาหินปูน นมเสือเป็นพรรณไม้เพียงชนิดเดียวในสกุลนี้ ดอกบานมีเส้นผ่านศูนย์กลาง ๑ เซนติเมตร บานในเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน ผลรูปทรงกระบอกยาว ๕-๖ เซนติเมตร

สำหรับพรรณไม้ที่พบครั้งแรกของโลกในประเทศไทย ที่รู้จักกันดีอยู่แล้ว บางชนิดพบเห็นได้ทั่วไป ดังเช่น

นมแมว มีชื่อวิทยาศาสตร์ Melodorum siamensis (Scheff.) Ban มีชื่อเดิม Rauwenhoffia siamensis Scheff. อยู่ในวงศ์ Annonaceae

การเวก มีชื่อวิทยาศาสตร์ Artabotrys siamensis Miq. อยู่ในวงศ์ Annonaceae

ซีเหล็ก มีชื่อวิทยาศาสตร์ Senna siamea (Lam.) Irwin & Barneby มีชื่อเดิม Cassia siamea Lam. อยู่ในวงศ์ Leguminosae - Caesalpinioideae

หวายสยาม หรือ หวายขม มีชื่อวิทยาศาสตร์ Calamus siamensis Becc. อยู่ในวงศ์ Palmae หรือ Arecaceae

ไผ่รวก มีชื่อวิทยาศาสตร์ Thyrostachys siamensis Gamble อยู่ในวงศ์ Gramineae

สารภี มีชื่อวิทยาศาสตร์ Mammea siamensis Kosterm. อยู่ในวงศ์ Guttiferae

มะค่าแต้ มีชื่อวิทยาศาสตร์ Sindora siamensis Teijsm. & Miq. อยู่ในวงศ์ Leguminosae - Caesalpinioideae

มะพลับ มีชื่อวิทยาศาสตร์ Diospyros malabarica (Desr.) Kostel. var. siamensis (Hochr.) Phengkklai อยู่ในวงศ์ Ebenaceae

รัง มีชื่อวิทยาศาสตร์ Shorea siamensis (Kurz) Pax. อยู่ในวงศ์ Dipterocarpaceae

แจง มีชื่อวิทยาศาสตร์ Maerua siamensis Kosterm. อยู่ในวงศ์ Capparaceae

รนนไชย มีชื่อวิทยาศาสตร์ Buchanania siamensis Miq. อยู่ในวงศ์ Anacardiaceae

เขือง มีชื่อวิทยาศาสตร์ Wallichia siamensis Becc. อยู่ในวงศ์ Palmae หรือ Arecaceae

พรรณไม้ที่กล่าวมานี้ หากจะมีชาวต่างชาติมากล่าวอ้างว่าเป็นพรรณไม้ของชาติอื่นๆ แล้วละก็ ย่อมเป็นไปได้เลย เนื่องด้วยชื่อของพรรณไม้เป็นหลักฐานซึ่งบ่งอยู่แล้ว

ดร.ปิยะ เฉลิมกลิ่น

ผู้อำนวยการฝ่ายเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.)

ความชำนาญพิเศษด้าน จำแนกพรรณไม้ การวิจัยการผลิตพืช การคัดเลือกพันธุ์พืช การพัฒนาพันธุ์พืช การขยายพันธุ์พืช การอนุรักษ์พืช ไม้ดอกหอม ไม้ประดับ ปาล์มประดับ

ด้านงานเขียนมีผลงานมากมาย อาทิ พรรณไม้ในวรรณคดี มหาพรรณราชนิพนธ์ พรรณไม้พระราชทานนาม ฯลฯ

- ๑. การเวก
- ๒. นมแมว
- ๓. มะค่าแต้

Species first found in Thailand

A tropical, monsoon country, Thailand is blessed with a variety of trees. The country abounds with more than 15,000 species. Many of them were first found in Thailand and some are endemic.

Dr. Piya Chalermklin, director of Agricultural Technology Department, Thailand Institute of Scientific and Technological Research, introduced some of the species first found in Thailand and where to find them.

- ๔. ธนนไชย
- ๕. ชมพู่ฟ้า
- ๖. แจง
- ๗. มะลีสยาม
- ๘. ปรง
- ๙. ขมิ้นต้น
- ๑๐. โมลีสยาม
- ๑๑. ทวายเป็นสยาม